

Nr 124.

Ankom till riksdagens kansli den 6 augusti 1914 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från Kungsörs kungsladugård i Västmanlands län.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 20 juni 1914 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 183, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva,

att de till Kungsörs södra kungsladugård om $9 \frac{7}{16}$ mantal i Kung Karls socken av Västmanlands län och Kungsörs norra kungsladugård om $11 \frac{5}{38}$ mantal i Kungs Barkarö socken av nämnda län hörande, i statsrådsprotokollet upptagna Kungsörstorp, backstugulägenheter samt övriga jordbruks- och bostadslägenheter, dock med undantag av de å norra kungsladugården belägna lägenheter, som betecknats med T 8—T 22, må — lägenheterna T 44 och T 45 å södra kungsladugården sammanlagna till en lägenhet, men övriga lägenheter var för sig — med i statsrådsprotokollet angivet område från egendomen upplåtas enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag meddelade närmare bestämmelser i fråga om tillämpningen av berörda grunder, varvid de saluvärden, som av uppskattningsmännen åsatts Kungsörstorpen och backstugulägenheterna, skola nedsättas med 20 procent.

I detta sammanhang har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 50 häft. (Nr 124.) 1

»Den i Kung Karls och Kungs Barkarö socknar av Västmanlands län belägna Kungsörs kungsladugård är för statsverkets räkning upplåten under arrende på 20 års tid till den 14 mars 1915. Från arrendet äro undantagna dels den mark, som blivit exproprierad för Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg, innefattande 6 hektar 22 ar, dels det jordområde om 1 hektar 97.46 ar, som enligt nådigt brev den 12 november 1886 från den så kallade Ryttrarplatsen å Kungsörs södra kungsladugårds utmark upplåtits åt Kung Karls församling för anläggande av ny begravningsplats, dels det av samma församling jämlikt nådigt brev den 3 juni 1892 till plats för skolhus förvärvade område av 50 ar, dels den mark, som med en areal av 91 hektar 66.01 ar blivit enligt nådigt brev den 29 maj 1893 från Kungsörs södra kungsladugård upplåten till område för Kungsörs köping och vilken enligt samma nådiga brev skulle på köpingens bekostnad i författningens ordning åsättas belöpande andel av kungsladugårdens mantal, dels ock de i sistnämnda område ej inbegripna, jämlikt nådiga brev den 6 maj 1811 och den 20 mars 1863 från egendomen upplåtna så kallade Kungsörstorp, för vilka dock arrendatorn äger åtnjuta dagsverken, som skola utgöras dels enligt av kammarkollegium fastställd dagsverksskattläggning, dels ock vad angår tre oskattlagda torp till visst angivet antal.

Å ifrågavarande arrendeegendom, för vilken arrendet nu utgår med 8,387 kronor, har med anledning av den förestående arrendeledigheten uppskattning ägt rum, som avslutats innevarande år, varefter Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet med skrivelse den 11 februari 1914 insänt instrumentet över förrättningen jämte därtill hörande handlingar, däribland två av extra lantmätaren Tor Hjertquist år 1911 upprättade kartor över egendomen med tillhörande beskrivningar.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 15 maj 1914 underställt frågan om upplåtelse av lägenheter från egendomen Kungl. Maj:ts prövning och därvid jämväl yttrat sig över till Kungl. Maj:ts ingivna, till styrelsen överlämnade framställningar, dels av ett flertal lägenhetsinnehavare under egendomen om revision av uppskattningens värderingar m. m. och dels av Kungsörs köping om inköp av den till egendomen hörande Stallmästarhagen.

Av handlingarna inhämtas, bland annat, följande:

Ifrågavarande egendom, som är belägen invid Kungsörs köping med järnvägsstation och ångbåtshamn och omkring Arbogaåns utlopp i Mälarfjärden Galten, består av två huvudkomplex, nämligen Kungsörs södra kungsladugård och Kungsörs norra kungsladugård med ett man-

tal, som efter vid ägostyckning verkställd fördelning på den till köpingen avyttrade mark och de under nu löpande arrendeperiod jämlikt nådiga brevet den 25 maj 1905 försålda lägenheterna Borgvik och Charlottenborg, uppgår till $9\frac{7}{16}$ å den södra och $11\frac{5}{38}$ mantal å den norra kungsladugården, varjämte till egendomen hör torpet Norrskogen, som blivit till kungsladugården utbrutet från Kungsörs allmänning.

Egendomen innehåller följande areal:

	Tomt och åker		Ängsmark		Backe, skogs- mark, impediment		Summa	
	hektar	ar	hektar	ar	hektar	ar	hektar	ar
Södra kungsladugården.....	241	78.9	44	14.7	217	77.5	503	71.1
Norra kungsladugården.....	242	0.1	17	90.5	124	56.8	384	47.4
Torpet Norrskogen.....	3	70.7	1	49.2	—	13.4	5	33.3
Totalareal	487	49.7	63	54.4	342	47.7	893	51.8

I denna areal ingå ovanberörda så kallade Kungsörstorp ävensom ett antal backstugulägenheter, till vilka innehavarna genom nu gällande arrendekontrakt tillförsäkrats besittningsrätt mot viss dagsverksskyldighet under arrendetiden.

Enligt en till uppskattningsmännen av Kungl. Maj:ts befallningshavande lämnad förteckning utgöra Kungsörstorpen, vartill innehavarna jämlikt förberörda nådiga brev den 6 maj 1811 äga evärdlig besittningsrätt mot dagsverksskyldighet på sätt här ovan nämnts, till antalet 38 och äro i länets jordebok betecknade med nr 6—21, 45, 50, 67, 70—73 och 77—91, varjämte i förteckningen upptagits 21 backstugulägenheter, för vilka innehavarna jämväl utgöra dagsverken till huvudgården, i arrendekontraktet upptagna under nr 4—6, 10, 11, 13, 16, 18, 20, 22, 34, 46, 48, 49, 50 och 52—57. Samtliga äro belägna å södra kungsladugården.

Innehavarna av de flesta av dessa torp och lägenheter hava i en till domänstyrelsen ställd skrift, som överlämnats till uppskattningsmännen för övervägande, anhållit att vid arrendeperiodens utgång den 14 mars 1915 få friköpa torpen och lägenheterna från dagsverksskyldigheten och förvärva dem med äganderätt och såsom skäl härför framhållit, bland annat, att dagsverksskyldigheten vore otidsenlig och betungande, att lusten att nedlägga kostnader på lägenheternas förbättring hämmades av medvetandet att icke vara ägare till desamma samt att

sökandena ej kunde erhålla lån på sina lägenheter. Därjämte anfördes, att dessa ursprungligen bestått av ouppodlade, nästan värdelösa marker, som av innehavarna genom arbete och påkostnader försatts i det skick de nu hade, och att till följd härav en senare köpare alltid fått erlægga full valuta för den nedlagda förbättringen, vilket vid uppskattningen borde räknas sökandena till godo, så att deras hem icke måtte för dem, såsom i allmänhet mindre bemedlade, oskäligt fördyras, varjämte framhållits önskvärdheten av att, där de nuvarande gränserna mot kungsladugårdens ägor befunnes olämpliga, dessa måtte ändras, så att större regelbundenhet i ägofigurerna uppstode.

Uppskattningsmännen hava biträtt denna framställning såsom varande i enlighet med förhållandenas krav och säkerligen bidragande till respektive innehavares och köpingens förkovran. Med anteckning att trots alla efterforskningar det icke lyckats uppskattningsmännen att till fullo kunna redovisa för alla i ovanberörda förteckning upptagna torp och backstugor, i ty att Kungsörstorpet nr 67 med $1\frac{1}{2}$ dagsverke samt backstugorna nr 56 och 57 ingenstädes vore till finnandes, varemot två backstugor nr 9 och 51 tillkommit, hava uppskattningsmännen framlagt förslag till *Kungsörstorpens* frigörande från dagsverken enligt följande tablå. I denna upptagas arealerna för torpen med de ändringar i nuvarande innehav, som beträffande vissa av dem påkallats för deras jämna begränsning eller som eljest ansetts erforderliga. Lösesummorna äro angivna såväl för dagsverken — vilka uppskattningsmännen med ledning av nådiga breven den 29 maj 1893 angående upplåtelse av mark från kungsladugården för bildande av Kungsörs köping och den 27 november 1896 angående utgörande, under tiden intill dess de bestämda löseskillingsbeloppen inbetalats, av avrad för mark, som upplåtits för nämnda ändamål, beräknat efter 45 kronor för varje dagsverke, motsvarande 20 gånger medelpriset för 10 år, 1902—1911, av ett drängdagsverke, utgörande enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes förberörda förteckning 2 kronor 25 öre — som ock för tillagd mark med skog.

Nr	Innehavare	Antal dags- verken à 45 kr.	Ägo- figurer & kartan	Areal		Saluvärde och lösen för			Löse- summa
						mark	skog	dags- verken	
				hektar	ar	kr.	kr.	kr.	kronor
6	Carl Erik Jansson	17	296, 297	0	74.1	—	—	765.—	765.—
7 a	slaktaren Erik Karlsson	36 ⁰ / ₁₀	298—302	4	28.1	—	—	1,647.—	1,647.—
7 b	A. P. Wallins stärbhus	13 ¹ / ₂	303—305	0	65.2	—	—	607.50	607.50
7 c	skepparen Per Gustaf Brandt	5 ⁰ / ₁₀	307	0	14.8	—	—	252.—	252.—
7 d	byggmäst. Carl G. Larsson	11 ⁰ / ₁₀	308—309	0	26.4	—	—	508.50	508.50
7 e	K. A. Fredriksson	5 ⁰ / ₁₀	310, 311	0	24.8	—	—	252.—	252.—
7 f	densamme	6 ⁰ / ₁₀	312	0	8.7	—	—	306.—	306.—
7 g	snickaren V. A. Andersson	14 ⁰ / ₁₀	313, 314	0	38.6	—	—	657.—	657.—
7 h	Karl och Gustaf Larsson i) Dammen	13 ¹ / ₂	315	0	19.0	—	—	607.50	607.50
8	snickaren Carl Larsson	{ 27 ¹ / ₂	306, 316— 321	1	11.0	—	—	1,237.50	1,237.50
9	banvakten Johansson	5	322—326	0	40.1	286.—	33.—	225.—	544.—
10	nattvakten Gustaf Björkström	1 ¹ / ₂	327, 328	0	9.8	87.50	—	22.50	110.—
11	Carl G. Andersson	6 ¹ / ₂	329, 330	0	40.0	—	—	292.50	292.50
12	Evald Erikssons stärbhus	32 ¹ / ₂	332—336	1	55.7	—	—	1,462.50	1,462.50
13	Karl Gustaf Eriksson	32 ¹ / ₂	337—345	1	67.0	239.70	99.50	1,462.50	1,801.70
14	Oskar Olsson	2 ¹ / ₂	346—348	0	39.8	302.50	—	112.50	415.—
15	Johan Johansson	6 ¹ / ₂	349—354	0	45.8	50.—	—	292.50	342.50
16	A. Andersson	7	355—359	0	55.7	273.50	77.—	315.—	665.50
17 a	P. O. Östergren	5	360, 362	0	27.6	135.—	112.—	225.—	472.—
17 b	C. J. Pettersson	23	363—368	1	30.1	278.40	205.—	1,035.—	1,518.40
18 a	Wilh. Wallbom	1	369—373	0	28.8	258.40	45.—	45.—	348.40
18 b	Göran Larsson	1	374, 375	0	18	—	18.—	45.—	63.—
19 a	Johan Ludvig Eriksson	5	376—378	0	32.2	71.—	46.—	225.—	342.—
19 b	änkan Josefina Pettersson	1	379—381	0	13.1	79.20	98.—	45.—	222.20
20 a	» Elisabeth Thörngren	3	382—384) 386—389)	0	23.8	53.—	14.—	135.—	202.—
20 b	Karl Larsson	3	385, 390*) —392)	0	25.8	96.—	78.—	135.—	309.—
21 a	änkan Fina Göransson	5 ¹ / ₂	393—397	0	53.8	240.60	87.—	247.50	575.10
21 b	snickaren Anders Gustaf Fäger- ström	2	398—400	0	15.8	180.—	106.—	90.—	376.—
45	änkan Kristina Nilsson	6	401—404	0	22.0	—	—	270.—	270.—
50	trädgårdsmäst. C. E. Strömberg	32	406, 407	1	30.4	25.—	—	1,440.—	1,465.—
70	Gustaf Ersson	4	408—410	0	37.7	291.40	70.—	180.—	541.40

Nr	Innehavare	Antal dags- verken å 45 kr.	Ägo- figurer å kartan	Areal		Saluvärde och lösen för			Löse- summa kronor
				hektar	ar	mark	skog	dags- verken	
						kr.	kr.	kr.	
71 a	muraren Oskar Andersson ...	1	412, 413, 415	0	23.3	139.20	254.—	45.—	438.20
71bc	snickaren Carl Gustaf Lindström	2	414, 416, 417	0	16.3	124.80	65.—	90.—	279.80
72 a	banvakten F. A. Dahlberg ...	3	418, 419	0	11.8	8.40	—	135.—	143.40
72 b	Karl E. Jonssons stärbhus ...	1½	420, 421	0	22.7	50.40	23.—	67.50	140.90
72 c	fabriksarbet. Alfred Eriksson	2	422, 423	0	17.5	116.40	136.—	90.—	342.40
73	smeden C. A. Holmström	3	424—426	0	30.9	37.20	54.50	135.—	226.70
77	Olof Andersson	40	427—448	3	2.3	139.—	20.—	1,800.—	1,959.—
78 a	Erik Fröberg	6	449—459	1	38.0	135.—	8.—	270.—	413.—
78 b	Carl Johan Carlsson	6	460, 461	1	5.6	—	—	270.—	270.—
79 a	Johan P. Skog	28	462—482	1	79.9	—	—	1,260.—	1,260.—
79 b	Joh. Wallerstedt i Spårtoorp ...	28	483—493	1	86.5	—	—	1,260.—	1,260.—
80 a	Axel Olsson	2½	494—498	0	28.3	39.50	—	112.50	152.—
80 b	änkan Anna Andersson	3	499—502	0	48.0	53.50	—	135.—	188.50
81	Aug. Johnson	6½	503—507	0	74.9	—	—	292.50	292.50
82	Karl Pettersson	3	508—513 515—518	0	41.6	113.60	—	135.—	248.60
83 a	Johanna Schill	12¾	514, 519 —524	0	56.7	45.—	35.—	573.75	653.75
83 b	trädgårdsmäst. Leonard Erikson	12¾	525—531	1	50.8	160.10	79.—	573.75	812.85
84	Gustaf Larsson	51	532—535 537—558	5	63.8	976.—	96.—	2,295.—	3,367.—
85	änkan Mina Eriksson	1	536, 559	0	6.6	—	—	45.—	45.—
86	Johan E. Johansson	14½	560—568	1	47.2	90.40	—	652.50	742.90
83 c									
87	Per Erik Pettersson	10	569—572	0	84.3	—	—	450.—	450.—
88	Viktor Larsson	24	573—588	2	38.5	405.—	128.—	1,080.—	1,613.—
89	Carl Gustaf Engman i Gran- hammar	47	591—605, 609, 611, 613, 614— 617, av 606, av 607	5	40.8	866.50	77.05	2,115.—	3,058.55
90 a	fiskaren Albert Vallerstedt ...	27	618—622, 624—628	2	21.5	349.60	426.—	1,215.—	1,990.60
90 b	fiskaren Johan E. Wallerstedt	27	623, 629— 638	1	44.8	15.20	—	1,215.—	1,230.20
91 a	fru Edla Ringqvist	6½	639—646	0	51.7	38.—	20.70	292.50	351.20
91 b	stenhuggaren Johan F. Asplund	28 ⁷ / ₁₀	647—670	4	47.7	367.80	23.50	1,291.50	1,682.80
91 c	änkan Charlotta Lejdström ...	2 ⁸ / ₁₀	671, 672	0	11.7	—	—	126.—	126.—

Uppskattningsmännen hava vidare föreslagit, att följande *backstugulägenheter* å *Kungsörs södra kungsladugård* måtte med de områden och mot de köpeskillingar, som finnas angivna i nedanstående tablå, försäljas till innehavarna, nämligen:

Nr	Innehavare	Ägofigurer å kartan	Areal		Saluvärde för		Löse- summa	Arrende- värde
			hektar	ar	mark	skog		
					kronor	kronor	kronor	kronor
4	timmerm. J. Axel Andersson	673, 674	0	12.5	200.40	59.—	259.40	1.58
5	banmästaren C. J. Säfström	675, 676	0	35.8	1,193.—	48.—	1,241.—	5.95
6	arbetaren A. Jansson	677, 678	0	32.5	603.—	166.—	769.—	1.93
9	Carl Fredrik Larsson	679, 680	0	50.0	1,626.—	8.—	1,634.—	11.26
10	skomakaren August Petters- son	av 273, 681, } 682, av 754 }	0	44.9	1,397.50	143.50	1,541.—	6.88
11	Fredrik Larsson	683, 684, av 754	0	32.6	1,052.—	171.50	1,223.50	5.93
13 a	And. Gustaf Andersson ...	687, 688, av 754	0	18.3	606.50	3.—	609.50	3.73
13 b	Gustaf Blom	689, 690, av 754	0	17.3	576.50	2.50	579.—	3.60
13 c	Gustaf Karlsson	685, 686, av 754	0	35.6	1,156.—	110.50	1,266.50	6.65
16	Axel Hedberg	691, 692, av 754	0	45.1	1,505.50	19.—	1,524.50	9.45
18	Viktor Alfred Larsson	693, 694	0	12.2	183.20	129.—	312.20	1.15
20	kyrkvakt. C. E. Björkström	695	0	8.9	311.50	—	311.50	2.23
22	P. E. Pettersson	696—698	0	89.7	3,361.50	—	3,361.50	18.65
34	timmermannen Ad. Fred. Barkander	411, 699, 700	0	16.1	289.50	109.50	399.—	0.80
46	Karl Karlsson	av 223, 701—705	1	91.5	2,078.—	—	2,078.—	47.65
48	timmerm. P. E. Pettersson	706, 707	0	13.0*	432.—	22.—	454.—	2.10
49	Carl Kindgren	708—710	0	14.3	214.50	150.—	364.50	1.48
50	A. P. Andersson	711—713	0	11.8	354.—	—	354.—	2.77
51	Karl Jansson	714, 715	0	13.3	292.60	50.—	342.60	3.33
52	J. Vidstrand	731—738	1	7.9	1,022.—	12.—	1,034.—	23.33
53	Lars Larsson	723—730, 730 a	2	95.1	1,886.60	317.—	2,203.60	62.26
54	E. J. Nilsson	716—722	2	9.9	1,423.40	286.—	1,709.40	46.55
55	A. Johansson	av 191, 192, } av 194, av 195, } 739—745 }	2	82.2	1,783.10	—	1,783.10	45.77

I sitt i anledning af uppskattningen avgivna utlåtande hava uppskattningsmännen anfört följande.

Att döma af resultatet från de sammanträden, som i ärendet hållits med vederbörande lägenhetshavare, tycktes dessa, efter vad uppskattningsmännen trott sig finna, i stort sett varit nöjda med förslaget. De för många lägenhetshavare kännbara och stora lösesummorna hade dock naturligen hos ett flertal väckt bekymmer för anskaffande af medel därtill. Lägenhetshavarna hade nämligen, vilket ock framginge af deras ansökning om förvärfvande af sina lägenheter, bildat sig den föreställningen, att jordlösen skulle kunna utgå efter områdenas ursprungliga skick — något som dock enligt uppskattningsmännens förmenande vore en naturlig »orimlighet» och i alla händelser stridande mot de för uppskattningsmännens åtgöranden i hithörande förhållanden grundläggande ovan åberopade nådiga breven den 29 maj 1893 och den 27 november 1896. Onekligt vore dock, att i trots af uppskattningsmännens åstundan att erhålla markvärden, med hovsamhet bedömda med relation till läge, jordbeskaffenhet och användande, det för många lägenhetshavare bleve ganska brydsamt att på en gång åstadkomma de ofta avsevärda lösesummorna — desto mer som ett flertal innehavare redan tillförne för ganska stora penningssummor förvärvat sina lägenheter. Med behjärtande af detta förhållande hava uppskattningsmännen fördenskull hemställt om medgivande för samtliga intressenter att få åtnjuta viss — högst 10-årig — amorteringstid å respektive lösesummor. Vidare hava uppskattningsmännen framhållit, att den eventuella avgången af Kungsörstorps och backstugors dagsverken under den förestående nya arrendeperioden skulle vålla ökat behov af bostäder för i stället fast anställda arbetare, vartill förslag också framstälts vid uppskattningsförrättningen.

Förutom förenämnda torp och backstugor hava uppskattningsmännen föreslagit till avsöndring från *Kungsörs södra kungsladugård* härnedan upptagna 33 *bostadslägenheter*, belägna i köpingens omedelbara närhet, till pris mellan 14 och 30 öre per kvadratmeter, samt vidare 13 mindre *jordbrukslägenheter* från kungsladugårdens vid vägar belägna sprängda och flikade partier, till pris af 4 till 10 öre per kvadratmeter, beroende på belägenhet och jordsammansättning, nämligen:

Bostadslägenheter:

Beteckning å kartan	Areal (avrösningsjord)	S a l u v ä r d e			Arrende- värde
		för mark	för skog	summa	
	ar	kronor	kronor	kronor	kronor
T 1	12.30	369.—	142.—	511.—	25
T 2	10.43	312.90	102.—	414.90	21
T 3	10.03	300.90	85.—	385.90	20
T 4	9.97	299.10	32.—	331.10	20
T 5	11.20	336.—	93.—	429.—	22
T 6	13.88	516.40	183.—	699.40	28
T 7	11.44	320.32	136.—	456.32	23
T 8	10.92	305.76	189.—	494.76	22
T 9	11.67	326.76	198.—	524.76	23
T 10	12.26	343.28	131.—	474.28	25
T 11	10.78	268.25	130.—	398.25	21
T 12	12.33	308.25	131.—	439.25	25
T 13	12.98	324.50	130.—	454.50	26
T 14	14.45	361.25	144.—	505.25	29
T 15	15.20	349.60	125.—	474.60	30
T 16	15.15	348.45	157.—	505.45	30
T 17	16.54	330.80	148.—	478.80	33
T 18	16.93	338.60	158.—	496.60	34
T 19	16.30	326.—	168.—	494.—	33
T 20	12.66	253.20	148.—	401.20	25
T 21	9.70	242.50	64.—	306.50	19
T 22	12.40	310.—	53.—	363.—	25
T 23	5.80	174.—	45.—	219.—	12
T 24	8.—	240.—	86.—	326.—	16
T 25	8.—	240.—	63.—	303.—	16
T 26	6.30	189.—	27.—	216.—	13
T 27	11.69	292.25	111.—	403.25	23
T 28	11.63	348.90	176.—	524.90	23
T 29	12.67	380.10	161.—	541.10	25
T 30	13.85	346.25	191.—	537.25	28
T 31	13.21	264.20	188.—	452.20	26
T 32	13.98	279.60	237.—	516.60	28
T 33	16.—	210.—	163.—	373.—	30

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 50 häft. (Nr 124.) 2

Jordbrukslägenheter:

Beteckning å kartan	Areal		Saluvärde			Arrende- värde
			för mark	för skog	summa	
	hektar	ar	kronor	kronor	kronor	kronor
T 34	1	58.7	1,518.60	109.50	1,628.10	37.37
T 35	1	17.0	1,037.90	27.25	1,065.15	24.02
T 36	0	87.5	773.—	11.45	784.45	17.22
T 37	0	99.2	793.—	82.50	875.50	15.86
T 38	0	66.2	616.—	—	616.—	14.69
T 39	0	62.6	604.—	—	604.—	14.64
T 40	0	84.6	766.20	—	766.20	18.49
T 41	1	16.1	1,057.60	245.—	1,302.60	25.43
T 42	1	5.6	844.80	—	844.80	26.40
T 43	0	79.5	625.50	7.—	632.50	19.07
T 44	0	39.2	304.60	—	304.60	9.11
T 45	0	48.3	366.—	—	366.—	10.51
T 46	1	67.2	957.20	197.—	1,154.20	39.60

Vad vidkommer *Kungsörs norra kungsladugård* förefinnas ej några lägenheter av Kungsörstorps- eller backstugunatur. Däremot finnas härstädes ovanberörda från kungsladugården jämlikt nådiga brev den 25 maj 1905 försälda, sedermera i mantal satta lägenheter, benämnda Charlottenborg och Borgvik. Bägge lägenheternas ägare hade hos uppskattningsmännen gjort framställning om jordförvärf för respektive innehavs avrundande och framkomst till Mälaren. I det förra avseendet hava uppskattningsmännen biträtt lägenhetshavarnas önskingar, på sätt å kartan närmare angivits, men däremot beträffande framställningens senare del icke ansett sig kunna tillstyrka strandrätts tilldelande åt lägenheterna. Vidare finnas å kungsladugårdens ägor två lägenheter, benämnda Ruttorpet nr 1 och Ruttorpet nr 2, försedda med innehavarna tillhöriga byggnader. Dessa innehavare, Perssons stärbhus å den förra och snickaren N. Pettersson å den andra lägenheten, hade även inför uppskattningsmännen framställt önskan om nuvarande innehavs förvärfvande med äganderätt jämte viss tillökning däraf, och hava uppskattningsmännen tillstyrkt de begärda upplåtelserna med hembuds rätt för innehavarna. Förutom dessa områdets försäljande hava uppskattningsmännen vidare föreslagit, att följande bostadslägenheter, till antalet 17,

och mindre jordbrukslägenheter till ett antal av 7 måtte för ett pris av 5, 10 till 40 öre per kvadratmeter för de förstnämnda och av 3 till 14 öre per kvadratmeter för jordbrukslägenheterna, allt inberäknat värdet av å lägenhet tilläventyrs befintlig skog, upplåtas.

I enlighet härmed hava uppskattningsmännen uppgjort följande förslag till upplåtelser från *norra kungsladugården*.

Bostadslägenheter:

Beteckning å kartan	A r e a l	S a l u v ä r d e			Arrende- värde
		för mark	för skog	summa	
		kronor	kronor	kronor	
T 1	32.90	987.—	84.—	1,071.—	4.15
T 2	36.60	1,061.40	108.—	1,169.40	3.88
T 3	36.40	1,019.20	52.—	1,071.20	3.84
T 4	36.90	996.30	56.—	1,052.30	2.04
T 5	10.50	283.50	28.—	311.50	0.21
T 6	20.80	832.—	20.—	852.—	0.42
T 7	24.80	992.—	122.—	1,114.—	0.50
T 10	24.80	297.60	259.—	556.60	0.50
T 11	22.16	265.92	172.—	437.92	0.44
T 12	22.64	271.68	143.—	414.68	0.45
T 14	24.74	296.88	88.—	384.88	0.49
T 15	21.32	255.84	27.—	282.84	0.43
T 18	23.78	284.76	259.—	543.76	0.47
T 19	22.52	270.24	245.—	515.24	0.45
T 20	25.81	309.72	271.—	580.72	0.52
T 21	37.50	450.—	108.—	558.—	0.75
T 22	32.20	450.80	128.—	578.80	0.64
T 25	62.50	550.20	—	550.20	—
T 26	49.40	508.80	—	508.80	—

De bägge sistnämnda områdena utgöra de föreslagna tillökningarna till lägenheterna Charlottenborg och Borgvik, till vilka förut höra enligt förberörda nådiga brev respektive 4 tunnland 20 $\frac{1}{2}$ kappland och 4 tunnland 4 kappland.

Jordbrukslägenheter:

Beteckning å kartan	A r e a l		S a l u v ä r d e			Arrende- värde	Ägofigurer
			för mark	för skog	summa		
	hektar	ar	kronor	kronor	kronor	kronor	
T 8	0	49.2	738.—	—	738.—	12.30	
T 9	0	47.4	711.—	—	711.—	11.96	
T 13	0	85.9	1,191.60	85.—	1,276.60	14.05	
T 16	1	13.4	1,448.—	336.—	1,784.—	12.90	
T 17	0	65.4	871.60	56.—	927.60	11.29	
T 23	3	54.4	1,792.50	507.—	2,299.50	63.01	
T 24	3	85.6	1,976.70	780.—	2,756.70	70.57	
T 27 Ruttorpet nr 1	0	73.3	1,053.90	—	1,053.90	14.53	ägofigurer å kartan nr 321—323
T 28 Ruttorpet nr 2							
	1	25.5	1,825.20	—	1,825.20	26.60	ägofigurer å kartan nr 324—326

Slutligen hava uppskattningsmännen framhållit, att samtliga bostadslägenheter, 'tomterna', vore beräknade i storlek fullt tillräckliga för lägenhetens åbyggnad samt därtill trädgårds- och potatistäppa och att jordbrukslägenheterna vore i storlek lämpade efter lägenhetens närmare eller fjärrare belägenhet från köpingen allt med avsikt, att innehavaren icke borde uteslutande i jordbruk finna sin utkomst, utan fastner från köpingen med dess rikligen förekommande arbetstillfällen hämta fyllnaden häri och grunden för sitt välstånd, varjämte beaktats den förmån, som funnes i närbelägenheten av ett stort gods, som städse vore i behov av arbetskraft.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har enligt sin ovan åberopade skrivelse funnit de föreliggande förslagen ej böra föranleda annat uttalande än att de pris, som åsatts de till särskild föryttring föreslagna bostadslägenheterna, måste anses för höga vid deras jämförande med de för jordbrukslägenheterna föreslagna värdena. Under det nämligen värdet å jordbrukslägenheterna i medeltal beräknats för de å södra kungsladugården belägna till omkring 8 öre per kvadratmeter och för de å norra kungsladugården liggande till omkring 12 öre per kvadratmeter, uppginge medelpriset för bostadslägenheterna till respektive omkring 25 och 19 öre. Några särskilda omständigheter, som kunnat betinga denna

stora skiljaktighet, hade icke i förrättningshandlingarna angivits och syntes knappast kunna härledas ur lägenheternas uppgivna olika natur och ändamål eller deras belägenhet. Med hänsyn jämväl till syftemålet med sådana upplåtelser, varom nu vore fråga, syntes en jämkning av priset å bostadslägenheterna böra ske, därest författningsenligt kvalificerade och i övrigt lämpliga köpare till dessa lägenheter skulle kunna påräknas.

Överjägmästaren i bergslagsdistriktet, vilkens yttrande i ärendet jämväl infordrats, har ej haft något att däri erinra.

I ovanberörda ansökning av Kungsörs köping hava köpingens fullmäktige anfört, att därest den projekterade järnvägen Katrineholm—Köping via Kungsör komme till stånd, det för köpingen bleve synnerligen angeläget att kunna förfoga över den intill köpingens område gränsande, i södra kungsladugårdens ägoområde ingående så kallade Stallmästarhagen, vars läge och ytområde funnes angivna å en ansökningen vidfogad karta och som upptog ägofigurerna nr 273, 273 a samt 274—280. På grund härav hava fullmäktige jämlikt beslut av den 18 juni 1912 anhållit, att köpingen måtte få köpa nämnda markområde till det pris, som av uppskattningsmännen bleve åsatt detsamma, eller ock, för den händelse överenskommelse om köp ej kunde komma till stånd, att köpingen finge arrendera Stallmästarhagen på 5 år till det pris, som av uppskattningsmännen bestämdes.

Över denna ansökning hava yttranden avgivits av domänintendenten, egendomens arrendator och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet. Den förstnämnde har anfört följande. Vid tiden för ansökningens inlämnande hade intresset för den ifrågasatta järnvägslinjen varit synnerligen livligt och många skäl talade för att densamma bleve en verklighet. Det gångna året hade emellertid visat, att intresset för järnvägsföretaget så småningom avtagit och man kunde säga, att det icke funnes någon utsikt för detsammans förverkligande under den närmaste framtiden, varför det vore för kronan förmånligast att invänta en för en eventuell försäljning av området lämpligare tidpunkt.

Arrendatorn har, bland annat, framhållit, att hagen i fråga tillika med övriga vid egendomen befintliga vore oundgängligen behöflig för kreaturens utfodring.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har funnit sig, efter tagen del av ansökningshandlingarna och yttrandena av domänintendenten samt arrendatorn, böra hemställa, att ansökningen icke måtte vinna nådigt bifall.

I den jämväl ovan omförmälda ansökningen av de flesta av förbemälda innehavare av Kungsörstorp och backstugor å södra kungsladugården om revision och jämkning i uppskattningsmännens värdesättning av torpen och backstugorna har anförts huvudsakligen följande. Vad torpen beträffade hade dagsverksskyldigheten lagts till grund för lösen, och hade lösesumman satts till 20 gånger priset å dagsverksvärde under de senaste 10 åren eller samma tillvägagångssätt, som använts vid likartade lägenheters avsöndrande vid Kungsörs köpings bildande. Dagsverksvärdet hade enligt den omnämnda grunden sedan den tiden stigit med 50 procent. Då hade lösen gällt tomter i samhället. Nu gällde det spridda torp i omgivningarna, vilka alldeles saknade de förmåner, varav de förut avsöndrade vore i besittning. Dagsverksprisets stegring under den mellanliggande tiden vore icke grundat på ett stegrad jordvärde, utan på helt andra omständigheter, som ej hade något sammanhang därmed. Härtill komme, att de flesta av dessa lägenheter låge på ett sådant avstånd från köpingen, att de icke kunde betraktas såsom tomter, utan såsom egnahemslägenheter och småbruk, och att de i de flesta fall bestått av grusbackar, vilka endast genom otroligt arbete och för klagandenas förhållanden stora omkostnader försatts i kultur och sådant skick, att de nu vore trevna hem. Under sådana förhållanden syntes det klagandena, att vissa hänsyn från statens sida borde kunna väntas och att det vore obilligt, att de skulle lösa torpen till ett så väsentligt stegrad pris, helst som besittningsrätten, man efter man, måst köpas med för deras förhållanden avsevärda belopp. Vidkommande innehavarna av backstugorna, vilka även vore dagsverksskyldiga, skulle dessa enligt förslaget lösa såväl det förut innehavda området som det av olika skäl nytilllagda till ett pris av 25 öre per kvadratmeter för obruten mark och 35 öre per kvadratmeter för den mark, de oftast själva brutit, vilket utgjorde omkring 1,750 kronor per tunnland öppen jord, som, då det ej rörde sig om tomtläge, torde få anses orimligt. Vidare vore en rättelse i förslaget därutinnan av nöden, att utfartsväg måtte kostnadsfritt upplåtas, något som uppskattningsmännen motsatt sig. Även i fråga om skogsvärdet vore jämkning erforderlig, då skogen, efter allt att döma, ej skulle bliva föremål för omedelbar avverkning. Till ytterligare belysning av det anförda har särskilt framhållits värderingen av backstugorna nr 5 och 22 samt torpet nr 50.

Domänintendenten har till bemötande av vad klagandena sålunda andragit åberopat vad som enligt uppskattningsinstrumentet förekommit i fråga om värdesättningen, vilken enligt domänintendentens förmenande icke hade med de i de nådiga breven givna anvisningarna och på grund

av lokala värden och förhållanden i övrigt kunnat göras annorlunda än som skett. Särskilt har domänintendenten genom en med stöd av uppskattningsinstrumentet upprättad tablå, upptagande pris i öre per kvadratmeter för varje avsöndring av bruten och obruten mark, visat, dels att av avsöndringar av bruten mark endast 11 fall av 53 betingat ett åsatt värde av 35 öre per kvadratmeter (endast ett fall ännu högre värde), dels att av avsöndringar av obruten mark endast 9 fall av 70 betingat ett värde av 25 öre per kvadratmeter (endast tre fall ännu högre värde), dels ock att av 123 avsöndringar 70 vore vunna av obruten mark, varjämte av honom till jämförelse påpekats, att tomtvärdet vid de mera betydande och i framåtskridande befintliga järnvägssamhällena Tillberga och Kolbäck, enligt vunna upplysningar utgjorde respektive 48 och 40 öre per kvadratmeter. I fråga om skogen hade av domänintendenten anförts, att densamma i regel vore ganska värdefull och de åsatta lösesummorna per kubikmeter i synnerhet i betraktande av respektive växtplatser synnerligen måttliga, och att, om intressenterna erhöle medgivande till likvidernas erläggande på sätt uppskattningsmännen föreslagit, hänsyn till successivt utnyttjande av skogsvärdet borde anses beaktad. Vidkommande uppskattningsmännens påstådda vägran att kostnadsfritt upplåta utfartsväg, har domänintendenten framhållit den synnerligen låga värdesättningen av den omedelbart invid köpingens gräns belägna backstugan nr 46, vilken värdesättning, såsom i instrumentet ock antecknats, vore beroende på frånvaro av utfartsväg och svårighet att över kronans mark anordna en sådan. Domänintendenten, som på grund av det anförda hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes, med godkännande av den skedda värderingen, lämna framställningen om ny uppskattning utan avseende, har emellertid, under erinran att uppskattningsmännen ansett sig icke kunna under då förevarande omständigheter avgiva annat förslag till köpevillkorens lindring än i fråga om sättet för lösesummornas likviderande, förklarat sig på grund av det läge, vari ärendet genom sökandenas framställning nu befunne sig, befogad att giva uttryck för den tanke, som under uppskattningsarbetet flera gånger framkommit, nämligen att en sänkning i åsatta så väl dagsverks- som jordvärden intill 20 procent borde kunna medgivas.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har, under åberopande av vad genom förut omförmälda nådiga brev den 29 maj 1893 föreskrivits i fråga om de värden, efter vilka de Kungsörstorp och backstugulägenheter med inkräktningar, som vore avsedda att upplåtas till köpingsområdet, skulle få lösas, vidare anført, att själva utförandet av nu förevarande värdering icke torde hava medfört några avsevärda svårigheter,

såvitt den endast varit beroende av den åsatta dagsverksskyldigheten, varemot helt naturligt ett rätt tillämpande av de grunder, som i övrigt följts vid värdesättningen, måst föregås av en ingående undersökning av varje särskild lägenhets olika beskaffenhet i de hänseenden, som på värderingen haft inflytande. Att uppskattningsmännen haft uppmärksamheten fästad å angelägenheten av att enligt de sålunda följda värdenormerna i görligaste mån åstadkomma likformighet vid prissättningen, syntes Kungl. Maj:ts befallningshavande vara otvivelaktigt och bekräftades jämväl av den utredning därutinnan, som lämnats i domänintendentens yttrande, och varav framginge, att där dagsverksskyldigheten ej utgjort underlag för uppskattningen, denna åsatts efter för skilda grupper av lägenheter växlande enhetspris för bruten eller obruten mark. De klagande hade icke heller andragit några förhållanden, som kunnat giva stöd för antagandet, att någon anmärkningsvärd ojämnhet i uppskattningen av lägenheterna sinsemellan skulle föreligga, och någon revision av den verkställda värdesättningen i den omfattning, som av klagandena torde hava åsyftats, kunde icke anses påkallad. Kungl. Maj:ts befallningshavande ansåge dock förhållanden föreligga, som gjorde frågan om en nedsättning i lösesummorna väl förtjänt av beaktande. Såsom av ovanåberopade nådiga brev framginge, hade nämligen däri omförmälda lägenhetsupplåtelser, vilka huvudsakligen haft ett rent kommunalt syfte, nämligen att underlätta den blivande köpingens ekonomiska utveckling, medgivits efter därom gjord särskild framställning och ägt rum efter värderingsgrunder, som blivit på förhand bestämda, varemot de nu föreslagna upplåtelseorna föranletts av gällande allmänna bestämmelser i fråga om upplåtande av egnahemslägenheter från kronans jordbruksdomäner. Även om de i sagda nådiga brev angivna värderingsnormer helt naturligt ansetts vara till synnerligt god ledning vid uppskattningen av de lägenheter, varom nu vore fråga, syntes detta icke hava bort utgöra hinder för uppskattningsmännen att i vidsträcktare mån, än som syntes hava skett, anpassa lägenheternas värdering med hänsyn till det samhällsintresse, vars främjande åsyftades med dylika upplåtelser. Då nu emellertid domänintendenten i sitt yttrande funnit sig äga anledning föreslå en proportionell nedsättning i de för här förevarande lägenheter uppskattade värden med 20 procent, ville Kungl. Maj:ts befallningshavande, som ansåge en dylik jämkning av saluvärdena kunna ske utan att kronans skäligen anspråk åsidossattes, tillstyrka en värdenedsättning av åtminstone den omfattning, som sålunda föreslagits.

Domänstyrelsen har för egen del anfört följande.

Vad först anginge Kungsörs köpings ansökning att få inköpa den så kallade Stallmästarhagen, funne domänstyrelsen sig av skäl, som anförts i de över ansökningen avgivna yttrandena, förhindrad understödja densamma.

Domän-
styrelsen.

Däremot ansåge styrelsen såväl den av innehavarna av Kungsörstorpen gjorda ansökning om torpens frigörande från dem åliggande dagsverksskyldighet till ifrågavarande egendom som innehavarnas av backstugulägenheterna framställning att få friköpa den till lägenheterna brukade jorden böra vinna nådigt avseende, då härigenom egnahemsbildandet å kronojord skulle i avsevärd utsträckning främjas. Visserligen påkallades genom dagsverkenas bortfallande för egendomen, såsom uppskattningsmännen framhållit, stora kostnader för uppförande av arbetarbostäder för erhållande av en fast jordbruksarbetarstam, men för nämnda samhällsintresse syntes hänsynen till berörda förhållande böra få vika. Mot de föreslagna områdena för ifrågavarande upplåtelse vore från styrelsens sida ej något att erinra. Vad den av uppskattningsmännen gjorda värdesättningen av dessa torp och lägenheter beträffade, syntes det styrelsen i likhet med Kungl. Maj:ts befallningshavande, att någon anmärkning icke kunde med fog göras härutinnan, vadan den av vederbörande intressenter ifrågasatta revideringen av värdesättningen ej kunde av styrelsen tillstyrkas. Däremot ville styrelsen på de av Kungl. Maj:ts befallningshavande anförda skäl biträda det genom domänintendenten framkomna förslaget om nedsättning i saluvärdena för torpen och backstugorna med intill 20 procent. Sålunda minskade, skulle de föreslagna lösesummorna eller saluvärdena ej kunna anses för höga, särskilt om därvid beaktades sättet för köpeskillingarnas betalande. Med hänsyn till det samhällsintresse, vars tillgodoseende borde avses med dessa upplåtelse, syntes nämligen nu gällande bestämmelser om upplåtelse av egnahemslägenheter från kronoegendomar böra komma till tillämpning i förevarande fall.

Detta borde även ske i fråga om övriga av uppskattningsmännen förordade försäljningar, som avsåge bostadstomter och jordbrukslägenheter. Beträffande förslaget i denna del ställde styrelsen sig tveksam, huruvida det kunde vara lämpligt att nu på en gång låta utbjuda ett så stort antal, omkring 50, bostadstomter till bebyggande, som förslaget upptog, helst som, såvitt handlingarna i ärendet visade, ej några spekulanter därå ännu framträtt. Det syntes styrelsen, att med upplåtande av de längre bort från köpingen belägna, nämligen de å norra kungsladugården utlagda tomter, vilka å kartan däröver betecknats med T 8—

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 50 häft. (Nr 124.) 3

T 22, borde kunna ännu någon tid — förslagsvis tio år — anstå, och att det område, dessa tomter omfattade, borde för samma tid utarrenderas skilt från egendomen i övrigt. Annan erinran hade styrelsen ej att framställa i anledning av detta förslag.

*Departements-
chefen.*

Den av Kungsörs köping gjorda framställningen att få inköpa Stallmästarhagen synes med hänsyn till de skäl, som anförts mot densamma, icke böra bifallas.

Uppskattningsmännens, av Kungl. Maj:ts befallningshavande och domänstyrelsen i huvudsak biträdda förslag till lägenhetsupplåtelser från nu ifrågavarande egendom finner även jag mig kunna i de allra flesta delar understödja. Det synes mig särdeles lämpligt, att kronan i avsevärd utsträckning bereder möjlighet till uppkomsten av egna hem å detta ställe. Kungsörs köping omgives nästan fullständigt av ifrågavarande kronoegendoms ägor, och det beror därför i hög grad på staten såsom denna egendoms ägare, om de utvecklingsmöjligheter, orten erbjuder, skola bliva begagnade.

Förslaget om medgivande för innehavarna av de å södra kungsladugården belägna Kungsörstorpen till friköpande från den nuvarande dagsverkkskyldigheten samt inlösande av de till torpen och lägenheterna lagda delar av kungsladugårdens mark biträdades av mig, liksom jag även tillstyrker upplåtande av de å samma kungsladugård belägna, ovan angivna backstugulägenheterna. I likhet med domänintendenten, Kungl. Maj:ts befallningshavande och domänstyrelsen anser jag emellertid de för ifrågavarande torp och lägenheter i förestående tabeller upptagna lösesummorna böra sänkas med 20 procent. Då upplåtelseerna synas böra, såsom även domänstyrelsen föreslagit, ske enligt förordningen den 17 oktober 1913, kunna betalningsvillkoren för köpare bliva ännu fördelaktigare än genom den av uppskattningsmännen föreslagna tioåriga amorteringstiden.

Jämväl förslaget om upplåtande från södra kungsladugården av nya bostads- och jordbrukslägenheter biträdades i huvudsak av mig. Jag kan emellertid icke undgå att finna några av de föreslagna jordbrukslägenheterna hava erhållit en väl ringa areal för att kunna lämpligen fylla sitt ändamål. Sålunda synes mig i synnerhet T44 och T45 böra sammanslås till en lägenhet.

Vad Kungsörs norra kungsladugård beträffar, anser jag i likhet med domänstyrelsen, att de med T8—T22 betecknade lägenheterna icke nu böra upplåtas. Av dessa äro T10—12, T14, T15 och T18—22 betecknade såsom bostadslägenheter och T8, T9, T13, T16 och T17 be-

tecknade såsom jordbrukslägenheter. Även beträffande vissa av dessa jordbrukslägenheter synes för övrigt anmärkning kunna med fog framställas mot deras ringa areal. I övrigt har jag icke något att erinra beträffande förslaget om lägenhetsupplåtelse från den norra kungsladugården.»

Såsom utskottet i sitt utlåtande nr 121 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Pålshoda nr 1 och Folkasboda nr 1 i Örebro län anmärkt, tillhöra de i förevarande framställning till försäljning föreslagna *bostadslägenheterna* den i berörda utlåtande omnämnda särskilda typ av tomtupplåtelse, vilka utskottet ansett böra regleras enligt i samma utlåtande närmare angivna grunder. Med anledning härav har utskottet icke kunnat tillstyrka bifall till förevarande framställning, i vad den avser upplåtande av berörda *bostadslägenheter*, utan får utskottet beträffande denna del av ärendet föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning i enlighet med ovan åberopade grunder.

Utskottet.

Vad därefter beträffar de till försäljning föreslagna *torp- och backstugulägenheterna*, har till grund för värderingen lagts beträffande *torplägenheter* desamma åsatt dagsverksskyldighet, men beträffande *backstugulägenheterna* markens areal. Dagsverksskyldighet åligger emellertid båda ifrågavarande kategorier av lägenhetsinnehavare, den ena jämlikt myndigheternas stadfästelse och den andra efter frivillig överenskommelse med vederbörande arrendator. Det torde därför redan på grund härav kunna ifrågasättas, huruvida det varit fullt lämpligt att, såsom skett, använda olika grunder för värdering av ifrågavarande lägenheter. Vad vidare angår dagsverksskyldigheten, torde dennas lämplighet såsom värderingsgrund kunna starkt ifrågasättas. Enär dagsverksskyldighetens omfattning helt naturligt beträffande varje lägenhet bestämts med hänsyn jämväl till sådana omständigheter som vid tiden för upplåtelsen rådande arbetspriser m. m., torde densamma redan på grund härav icke kunna sägas utgöra något tillförlitligt uttryck för torpets värde. Härtill kommer, att, enligt vad meddelats utskottet, dagsverksskyldigheten ofta i sammanhang med vidtagen delning av torpen på grund av avtal mellan lägenhetsinnehavarna fördelats i en proportion, som icke stått i rimligt förhållande till *torplägenheternas* värde, vadan sagda skyldighet även av denna anledning i många fall kommit att på ett synnerligen ojämnt sätt belasta de olika lägenheterna. Att vid sådant förhållande uteslutande lägga dagsverksskyldigheten till grund för värderingen och, såsom vid för rättningen skett, göra köpeskillningarnas storlek direkt beroende av dags-

verksskyldighetens omfattning, torde icke vara rättvist och billigt. Visserligen hava, med anledning av framkomna klagomål, myndigheterna tillstyrkt en sänkning med 20 procent av det av uppskattningsmännen föreslagna såväl dagsverks- som jordvärdet å ifrågavarande lägenheter, men en dylik allmän nedsättning är givetvis icke i någon mån ägnad att avlägsna de ojämnheter i värderingen, som till följd av en ojämn belastning av dagsverksskyldigheten eller av andra orsaker uppkommit.

På grund av de anmärkningar, som sålunda förekommit mot värderingen av ifrågavarande torp- och backstugulägenheter har utskottet icke ansett sig kunna, i ärendets nuvarande skick, tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i denna del, utan får utskottet föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om förnyad allsidig utredning av frågan samt om ny värdering av ifrågavarande lägenheter enligt, såvitt möjligt, objektiva och enhetliga grunder. I sammanhang med en dylik utredning torde ock böra tagas under övervägande, huruvida köpeskillingarna för de i ärendet omförmälda *jordbrukslägenheter* blivit på ett fullt lämpligt sätt avvägda.

Vad slutligen beträffar Kungsörs köpings framställning om förvärvande av den s. k. *Stallmästarehagen*, vilken framställning på grund av områdets behövlighet för köpingens dräneringsledningar samt dess inskjutna läge inom ramen av köpingens område syntes utskottet hava fog för sig, torde frågan härom böra upptagas till förnyad prövning i samband med den utredning enligt angivna grunder, som utskottet här ovan påkallat beträffande tomterna utanför köpingen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning av ärendet i hela dess vidd enligt de grunder här ovan angivits samt om framläggande för riksdagen snarast möjligt av nytt förslag i frågan.

Stockholm den 6 augusti 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Vid slutbehandling inom utskottet av förevarande ärende hava närvarit: herrar Persson, Ericsson, Odelberg, Pers, Lindblad, Lundell, Linders, Nilsson i Tånga, Öberg, Ingeström, Barthelson, Jonsson, Rosén, Bosson, Nilsson i Linnås och Olausson.